

Erdélyben

A kép 1941-ben készült Erdélyben, amikor munkaszolgálatos voltam. Akkor még egyenruhában voltunk, és egy keresztény tizedessel vagyok lefényképezve. 1941őszén irányították Erdélybe a századunkat a Szeretfalva--Déda vasútvonal építésére. A körlet először Alsórépán, majd Maroskövesden volt. Mindkét falu tiszta román lakosságú volt, így hasznát vehettem gyengécske román nyelvtudásomnak. Abból, hogy katonaként kerültem át munkaszolgálatba, és ismertem a katonai dolgokat, tudtam szolgálati jegyet írni, tényvázlatot felvenni, menetlevelet kiállítani, előnyöm származott, én lettem a századírnok. Szerencsére elég jó parancsnokaim voltak. Először egy hadnagy volt a parancsnokunk, aki nagyon szerette a bort és a nőket. Szombatonként beutazott Marosvásárhelyre, ahol magas színvonalú nyilvánosház működött 'Paradicsom' néven. Általában szombat reggelenként eltűnt, meghagyva, hogy vigyázzunk mindenre, és hétfőn dél körül került elő. A keret egyik tagja, egy szakaszvezető többször morgott, hogy nem lesz ez így jó, aztán egyszer ő is eltűnt, és hétfőn reggel autóval tért vissza, egy századossal a kolozsvári hadtestparancsnokságról. Mint kiderült, feljelentette a hadnagyot. Jelentkeztem a századosnál, akinek az volt az első kérdése, hogy hol van a századparancsnok. Kinn van a három kilométerre lévő munkahelyen a századdal -- feleltem. Mikor vonulnak be? Úgy két óra körül. -- Na, akkor megvárjuk. Láttam, hogy baj lesz, itt gyorsan kell cselekedni. Alkalmos időben kimentem az irodából, megkerestem a motoros küldöncünket, és meghagytam neki, hogy menjen a szomszéd falu vasútállomására, ahová 11 óra körül kell megérkeznie a hadnagynak. Mondja meg neki, hogy baj van, egyenesen menjen a munkahelyre, és a századdal együtt jöjjön be a faluba. Végre kettő

körül hangos nótaszóval bevonult a század, élén a hadnaggyal. A százados elképedve nézett a szakaszvezetőre. Bejött a hadnagy, bemutatkozott, majd bennünket kiküldtek. Hamarosan bort kellett hozni, és úgy 5 óra felé beraktuk az autójába a századost. Ezután a hadnagy behívatta a szakaszvezetőt, megpofozta, és azonnal menetlevelet íratott részére, és visszaküldte a pótkeret-parancsnokságra. Nekem pedig adott két hét szabadságot. Az utolsó parancsnok egy erdélyi kurtanemes főhadnagy volt, Szentgelicei Szabó Kálmánnak hívták, aki egyáltalán nem volt antiszemita. Miután elvégeztük a munkát, amit kiadtak, békén hagyta az embereket. Amikor odakerült, megkérdezte tőlem mint írnoctól, hogy mi itt a helyzet. Miután nem ismertem őt, nem nagyon mertem beszélni. Aztán kérdezte, hogy milyen a koszt, elegendő-e. 'Főhadnagy úr, én nem mondok semmit, tessék odamenni 11 órakor a konyhára, és lemérteni a húst.' Mert én tudtam, hogy a géhás szakaszvezető 10 kilóval kevesebbet vesz át, a többi a zsebbe kapja. Elment, lemérte, és jött vissza, hogy 'Na, most már mondj el mindent!' Erre mondtam, hogy ebben és ebben a házban van a szakaszvezető raktára, ott tartja az ellopott lisztet, rumot, mindent. Erre felnyitatta, és attól kezdve egy vagy két hétig rumos feketekávéval reggeliztünk, a lisztből fehér kenyeret süttetett. Szóval nagyon rendes volt. Mondta, hogy elküldi ezt a szakaszvezetőt. Mondtam, ne küldje el, ez már nem mer lopni, jön egy másik, az még jobban fog lopni. Aztán elhelyezték, és akkor mondta, hogy kér valakit. Mondtam, ne kérjen senkit, az egyik gyerek, az egyik munkaszolgálatos ellátja a géhás dolgokat. És Lantos Gyuri lett a géhás. Egyszer jön a Lantos, mondja, te, baj van, hiányzik öt vagy hat lepedő. Engem le fognak csukni. Mert akkor lepedő, takaró, minden kincstári volt. A lepedőket Kolozsvárra kellett bevinni, ott adtak tisztát. Nem nekünk kellett mosni, hanem a katonaság intézte. Összehajtogatva kellett leadni, és az átvevő a sarkánál számolta meg. Azt mondtam Lantosnak, hogy 'Szakíts szét vagy négy lepedőt, és úgy hajtsd össze, hogy a sarkuk stimmeljen'. Így aztán megúsztuk. Szabadságot nem volt szabad adni. Erre azt mondta a főhadnagy: 'Ide figyelj, én nem adhatok szabadságot. Nálad vannak az okmányok, a papírok, nálad van a pecsét, jobban írod alá a nevemet, mint én.' Tudniillik többször alá kellett írni helyette, mert a szomszéd tanítónőnél töltötte az időt, de én mindig megmondtam neki, hogy helyette aláírtam. Így aztán mindig szabadságoltam hét-nyolc embert. Azt mondta, hogy 'Csináld, de ha lebuknak, én nem tudok semmiről'. A mellettünk lévő faluban volt egy másik század, annak egy börtönigazgató volt a parancsnoka. Rettenetesen bánt az emberekkel. Az írnoctával tartottam a kapcsolatot, jóban voltunk, és az szólt, hogy a parancsnoka feljelentette a miénket, hogy illegálisan szabadságolja az embereket. 'Vigyázzatok, jön az ellenőrzés!' Mondtam a főhadnagynak, az nem volt se holt, se eleven. 'Mennyien vannak szabadságon?', kérdezte. Mondtam, hogy tízen. Hát most mi lesz? 'Ne tessék semmin se csodálkozni, minden el lesz intézve.' Két nap múlva jön egy távmondat, hogy a század ne vonuljon ki munkára, ellenőrzés lesz. Elmentem a bíróhoz, aki román volt, és cujkaiszogatás közben mondtam neki, hogy szükségem volna tíz fiúra egy napra. Hát minek? Mondtam. Jaj, nem, hát akkor bent maradnak. Én garantálom, hogy nem lesz semmi bajuk. Hazakerülnek, és fejenként egy liter cujkát kapnak, maga meg két litert. Szerintem nem az én ígéretem, hanem a cujka döntött. Adott tíz fiatal embert. Ezeket bevittem a raktárba, felöltöttem, és betanítottam őket. Adtam egy cédulát, hogy te vagy Krausz, te meg Schwartz, és ha hallod a neved, akkor ordítani kell, hogy 'Parancs'. Egész délután erre tanítottam őket. Ezt a főhadnagy mind nem tudta. Másnap reggel megjelent három tiszt. Sorakozó! Mennyi a létszám? 117. Írnok, olvassa föl a névsort! Felolvastam. Mindenki ott van. Erre az egyik tiszt megy, és leszámolja. Megvan a 117. Néznek egymásra, de az én főhadnagynom is csak nézett, az se értett semmit. Oszolj után mondtam a románoknak, hogy menjenek be a raktárba, maradjanak ott, amíg nem jövök. A főhadnagy bort hozatott, ivászat, minden. Két óra múlva beraktuk a tiszteket a kocsiba, és elmentek. Akkor azt mondja a főhadnagy, 'Most mondd meg, mit

csináltál?' Bevittem a raktárba. 'Kik ezek?' Mondom, ezek bér-munkaszolgálatosok. De ez 12 liter cujka. Fizetem, mondta. Attól kezdve ez a tíz gyerek hetekig azzal szórakozott, hogy egymást Krausznak meg Schwartznak nevezte. Én tudtam, hogy nem fognak feljelenteni. A románok legalább annyira utálták a magyar közigazgatást. Szóval ilyen dolgaim voltak. A másik: csomagot nem lehetett kapni. Erre a szomszéd falu postamesterét lekenyereztem. Oda címezték a csomagot. Lett csomag is. Az a tél rendkívül hideg volt Erdélyben, bármennyire fűtöttünk, a szimplaablakos szobában az edényekben éjjel befagyott a víz. A vasúti töltést fagyott rögökből is tovább kellett építeni, ami azzal járt, hogy a töltés tavaszra összetöppedt. Egyébként is a németek által az olajszállítások érdekében követelt vasútépítés a nyomkijelölés hibás volta miatt, azt hiszem, sohasem fejeződött be. Az biztos, hogy mi félbehagytuk, mert átvezényeltek bennünket Gyergyótölgyesre betonerődítések építésére a Tölgyesi-szoros védelmére. A falu úgy feküdt, hogy a néhány száz méter magas hegy másik oldalán már Románia volt. Erős kétségeink voltak a betonerődítményeket illetően, mivel lőrésük csak kifelé, a szorosba nézett. Ugyanis, ha este azt mondtuk Juonnak, a házigazdánk, hogy elfogyott a cigarettánk, cukrunk sincs, akkor általában azt válaszolta, jó, jó mindjárt megyek. Úgy kábé 3 óra alatt megjárta az utat, miközben a hegyivadászok állandóan őrzátoztak. Amint a háború után megtudtam, azokból a géppuskafészekből egy golyót sem lőttek ki, az oroszok hátulról kerülték meg az egészet, nyilván azokon az ösvényeken, amelyeket Juon használt.